

واکاوی درس کارورزی دانشجو - معلمان رشته آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان: یک فهم آموزشی توسعه مدار

مرضیه قنبری^۱، زهرا بابائی^۲، رضا معصومی نژاد^۳

(دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۰۹ - پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۱۵، نوع مقاله: موردی)

چکیده

هدف از مطالعه حاضر شناسایی شاخصه‌های درس کارورزی مقطع کارشناسی رشته آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان در راستای دستیابی به فهم توسعه‌مند آموزشی برای دانشجو - معلمان بود. رویکرد تحقیق کیفی با روش تحلیل محتوای استقرایی از نوع متعارف بود. جامعه آماری شامل تمام دانشجویان دانشگاه فرهنگیان شهید مطهری خوی در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ با سابقه دروس کارورزی بود که ۱۸ نفر از آنان به صورت نمونه‌گیری هدفمند از نوع شاخص مورد مطالعه قرار گرفتند. در این راستا مصاحبه‌های نیمه‌سازمان‌یافته‌ای از آن‌ها صورت گرفت و نمونه‌گیری تا اشباع داده‌ها ادامه یافت. برای اعتبارسنجی یافته‌ها از روش خودبازبینی محقق و مرور همتایان^۴ و برای تعیین پایایی داده‌ها از بررسی موازی دو کدگذار استفاده شد. یافته‌ها نشان داد که ۵ مضمون اصلی آموزش پژوهی، امکان‌سنجی آموزشی، مدیریت دانش، هویت‌شناسی معلمی و کارآفرینی علمی مؤلفه‌های اصلی هستند که با ۱۹ مضمون فرعی و ۱۵۰ مضمون اولیه در جهت توسعه آموزش معلمان نقش دارند. نتایج نشان داد که محتوای درس کارورزی با تحلیل و تأکید بر ابعاد مختلف اقدامات آموزشی، در جهت توسعه رویکرد معلم‌محوری در فعالیت‌های عملی آموزش گام بردارد.

واژه‌های کلیدی: آموزش ابتدایی، توسعه آموزشی، دانشجو - معلمان، کارورزی.

۱. دانشجوی کارشناسی آموزش عربی، دانشگاه فرهنگیان شهید مطهری خوی، خوی، ایران

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد مرند، زیست‌شناسی، مرند، ایران.

۳. دکتری مطالعات برنامه‌درسی و مدرس دانشگاه فرهنگیان، خوی، ایران

(r.dousti.education64@gmail.com) نویسنده مسئول

Analysis of student-teacher internship course of primary education at Farhangian University: A development-oriented educational understanding

Marziyeh Ghanbari¹, Zahra Babaei², Reza Masouminejhad³

Received: 29/01/2022, Accepted: 06/03/2022

Abstract

The purpose of this study was to identify the characteristics of the undergraduate internship course in primary education at Farhangian University in order to achieve a developed educational understanding for student-teachers. The qualitative research approach of conventional inductive content analysis was applied. The statistical population included all students of Farhangian University of Shahid Motahari Khoy in the academic year of 1399-1400 with a history of internships, 18 of whom were studied by purposive sampling of the index type. In this regard, semi-organized interviews were conducted and sampling continued until data saturation. To validate the findings, the researcher's self-review method and peer review were used, and to determine the reliability of the data, a parallel survey of two coders was used. Findings showed that the 5 main themes of educational research, educational feasibility, knowledge management, teacher identity and scientific entrepreneurship are the main components that play a role in the educational development of teachers with 19 sub-themes and 150 primary themes. The results showed that the content of the internship course, by analyzing and emphasizing the various dimensions of educational activities, takes steps to develop a teacher-centered approach in practical educational activities.

Keywords: Primary Education, Educational Development, Student-Teacher, Internshi.

-
1. Undergraduate Student of Teaching Arabic, Khoy Farhangian University of Shahid Motahari, Khoy, Iran
 2. Graduate Student of Biology, Marand azad University, Marand, Iran
 3. PhD in Curriculum Studies and Instructor, Khoy Farhangian University of Shahid Motahari, Khoy, Iran (Corresponding author: r.dousti.education64@gmail.com)

مقدمه

یکی از مهم ترین تجربیات معلمان دانشجو در سال های آخر تحصیل، انجام دوره های کارآموزی و تعامل با دانش آموزان است (اصلان و ساغلام^۱، ۲۰۱۸). در این دوره زمانی از معلمان دانشجو انتظار می رود که هرگونه چالش های پیش از معلم شدن را با توجه به اطلاعاتی که در دوره کارشناسی به دست آورده اند، حل کنند، دانش خود را به گروه های سنی که تدریس می کنند، انتقال دهند، و با دانش آموزان و مدیریت کلاس رابطه خوبی ایجاد کنند (دمیر، شاهین و آركاجوگ^۲، ۲۰۱۵). اصطلاح کارورزی^۳ در ابتدا با دانشجویان پزشکی در ایالات متحده همراه بود، ولی مشارکت گسترده در این دوره ها در رشته های مختلف و کشورها گسترش یافته است، و جزء لاینفک تجربه آموزش عالی در سطح جهانی تبدیل شده است (جکسون^۴، ۲۰۱۸). کارورزی از نظر عملیاتی به عنوان موقعیت کاری معتبری است که قبل از فارغ التحصیلی از دوره تحصیل توسط دانشجو کسب شده، تعریف می شود (انجمن ملی کالج و کارفرمایان^۵، ۲۰۱۸)، و نقش محوری در اتمام دوره های حرفه ای دارد و شامل دوره آموزش معلمان نیز می شود. این برنامه درسی تجارب مستقیمی را درمورد نقش های مختلف معلم از جمله آموزش و توسعه رهبری درمورد موضوع، به کارورزان ارائه می دهد. همچنین فرصتی را برای ادغام دانش نظری درمورد استراتژی ها و روش های کمک های آموزشی برای فعالیت در زندگی واقعی فراهم می کند (جوگان^۶، ۲۰۱۹، ص ۲۲۷). در واقع، درس کارورزی یک موقعیت واقعی برای کاربرد دانش به دست آمده از برنامه درسی دانشگاهی و کسب مهارت های حرفه ای برای توسعه مهارت های استخدامی فراهم می کند (هیودا^۷، ۲۰۲۰، ص ۱۱). حرفه معلمی به عنوان شغلی که تدریس و آموزش را پیاده می کند، در بین خدمات آموزشی و کارآموزی اولویت دارد. آموزش عملی تدریس که توسط معلمان پیش از خدمت دریافت می شود، یکی از مؤلفه های مهم آموزش پیش از خدمت است، زیرا در دوره پیش از خدمت، معلمان دانشجو فرصتی را برای عملی کردن در محیط های واقعی کلاس های درس به دست

1. Aslan & Saglam
2. Demir
3. internship
4. Jackson
5. National Association of College and Employers
6. Jogan
7. Huda

می آورند، بنابراین دانش نظری خود را به کار می گیرند (آلمداگ و اوزدمیر شمشک^۱، ۲۰۱۷). تجربه کارورزی به معلمان این فرصت را می دهد تا آنچه را که آموخته اند در زندگی واقعی به کار بگیرند و نقاط قوت و ضعف خودشان را شناسایی کنند. بنابراین، آن ها این قابلیت را پیدا می کنند تا مهارت های حرفه ای، شایستگی و تجربه را کسب کنند و با نگرش مطلوب نسبت به حرفه معلمی از آموزش هایی که دریافت کرده اند بهره مند شوند (آگلزور^۲، ۲۰۱۷). در سطح جهانی، ذی نفعان به طور فزاینده ای انتظار دارند که ارائه دهندگان آموزش عالی برنامه های آموزشی خود را با هدف افزایش نتایج اشتغال فارغ التحصیلان طراحی کنند (کلارک^۳، ۲۰۱۸). به طور بالقوه قدرت کارورزی به عنوان یک استراتژی جذب کارمند، به کارگیری و انتخاب، تسهیل ارزیابی هم زمان کارکنان در یک محیط کار واقعی برای مدت زمان طولانی است (رسیک^۴ و همکاران، ۲۰۰۷ به نقل از روس، ۲۰۲۰، ص ۸۳). در حقیقت، اهداف دوره تجربه مدرسه ای حل مشکلات معلمان - دانشجو از طریق بحث در مورد آن چیزی است در طول مدت تحصیل در این مدارس و طی سخنرانی های نظری تجربه کرده اند. این شرایط آن ها را برای بحث آزاد درباره شباهت و تفاوت مشاهده های معلمان دانشجو و آنچه آن ها در سخنرانی های نظری آموخته اند، توانمند می کند. همچنین در مورد روند آماده سازی پرونده فعالیت های تعیین شده تبادل اطلاعات صورت می گیرد (ریدلر و اریامان^۵، ۲۰۱۶). در نتیجه، دوره های کارورزی از طریق بازخورد و نحوه مسئولیت پذیری، نقش های مختلفی را برای معلمان دانشجو تعریف می کند و در راستای ارتقای شایستگی حرفه ای شرایط تعامل آن ها را از طریق همکاری با دانشگاهیان و معلمان فراهم می آورد (کایماک و آخان^۶، ۲۰۲۰، ص ۳۸). در برنامه های آموزش معلم، اوج تجربه دانشجویان برای کارآموزی معلمی معمولاً دوره کارورزی نهایی است. کارورزی نهایی که اغلب با عنوان تدریس دانشجویی خوانده می شود، به این منظور است که داوطلبان معلم این فرصت را فراهم می کنند تا دانش، مهارت ها و تمایلاتی را که در طول برنامه آموزش معلم خود به دست آورده و تمرین کرده اند، کاملاً تلفیق کنند و از این ویژگی ها در کلاس استفاده کنند. موفقیت آمیز بودن دوره کارورزی به فارغ التحصیلی

1. Alemdag & Ozdemir Simsek
2. Aglazor
3. Clarke
4. Resick
5. Riedler & Eryaman
6. Kaymak & Akhan

و واجد شرایط بودن مجوز حرفه‌ای منجر می‌شود. اهمیت و تأثیر تجربه عملی نهایی در کارآموزی معلم بسیار عمیق است. طی این مرحله نهایی جامع کارآموزی، داوطلب‌های شغل معلمی در نقش معلم غوطه‌ور می‌شوند و هم‌زمان مسیر خود را به سمت پیشرفت مداوم حرفه‌ای آغاز می‌کنند. داوطلبان به‌عنوان دانشجو به کارورزی نهایی وارد می‌شوند و اگر همه چیز خوب پیش رود، از آن خارج می‌شوند (آلمریکو^۱، ۲۰۱۸، ص ۲). برنامه درسی کارورزی برای به‌دست آوردن بازخورد در مورد رفتار کلاسی دانشجو معلمان در نقش آموزگار سودمند بوده و فرصتی برای مشاهده روش‌های جدید آموزشی، استراتژی‌ها، ایده‌ها و منابع است. برنامه کارورزی برای غنی‌سازی دانشجو معلمان در حوزه دانش و تجربه تکنیک ابتکاری تدریس مانند طوفان مغزی، یادگیری مبتنی بر فعالیت و همچنین تکنیک‌های ارزیابی نوآورانه مانند تکمیل داستان، معماها، نقشه مفهومی و... کارآمد است (چاوان و خاندآگال^۲، ۲۰۱۷). پژوهش صورت گرفته توسط ایران‌نژاد و همکاران (۱۳۹۹) بیانگر این است که دروس کارورزی دارای مقبولیت بوده و توانسته‌اند به توسعه شایستگی‌های دانشجو معلمان، افزایش توانایی معلمان راهنما و حتی بهبود آگاهی استادان راهنما کمک کنند. احمدی و الهامیان (۱۳۹۹) در پژوهشی نشان دادند که رویکرد دروس کارورزی در دانشگاه فرهنگیان بر عمل تأملی و موقعیت‌محور تأکید دارد، اما محتوا مستلزم به‌کارگیری دانش ترکیبی (تربیتی - موضوعی) و کاربردی است. یادگیری مبتنی بر بافت/زمینه است و با توجه به موقعیت و تجربیات فردی، سازماندهی می‌شود. یافته‌های پژوهشی بیست^۳ و همکاران (۲۰۲۰) بیانگر این است که دوره‌های کارورزی باعث استفاده مؤثر دانشجویان از فناروری اطلاعات و ارتباطات، تعامل، روحیه تیمی، رویکردهای نوآورانه و تفکر انتقادی، اعتماد به نفس و ابراز وجود و کنترل یادگیری می‌شود. نتایج پژوهش بایرلین^۴ (۲۰۲۰) نشان می‌دهد که برنامه درسی کارورزی شبیه‌سازی شده می‌تواند نتایج یادگیری شناختی، مهارت‌محور و عاطفی را ایجاد کند و نتایج یادگیری دانش آموزان به شدت تحت تأثیر تجارب کاری دنیای واقعی پیشین آن‌ها قرار دارد. آنچه می‌توان گفت این است که دروس کارورزی در طول ترم‌های مختلف تحصیلی در دانشگاه فرهنگیان اجرا می‌شود و دانشجویان از ابعاد مختلف ماهیت شغلی

1. Almerico
2. Chavan & Khandagale
3. Bist
4. Bayerlein

خود آگاه می‌شوند. نکته‌ای که وجود دارد این است که اجرای این نوع دروس، در راستای توسعه مهارت‌های حرفه معلمی و ارتقا جایگاه آن در نظام آموزشی و تأثیرگذاری بر کیفیت یادگیری دانش‌آموزان صورت می‌گیرد. محتوای دروس کارورزی در مقام اجرا از گذشته تاکنون در مراکز تربیت معلم و سپس در دانشگاه فرهنگیان به‌عنوان یکی از دروس تخصصی و مبنایی مورد توجه بوده است و طی سال‌های گذشته نیز دروسی در قالب فعالیت‌های عملی به‌عنوان پیش‌نیاز جهت آماده‌سازی دانشجویان در اجرای هر چه باکیفیت‌تر برنامه‌های آن، مورد تأکید قرار گرفته است. باید گفت که کارورزی زمانی می‌تواند در جهت تحقق اهداف نظام آموزشی حرکت کند که قابلیت‌های اصلی شغل معلمی را محور فعالیت‌های خود قرار دهد و متناسب با نیازهای حرفه معلمی برای آن برنامه‌ریزی شود. از طرفی دستیابی به صلاحیت‌ها و توانمندی‌های حرفه معلمی از طریق فعالیت‌های کارورزانه مستلزم وجود یک برنامه عملیاتی سنجیده با ضمانت اجرایی مطلوب است. در واقع دغدغه اصلی این است که دروسی که در دانشگاه فرهنگیان به‌عنوان فعالیت‌های کارورزی به اجرا گذاشته می‌شود، دارای پیامدهایی با ضریب تأثیرگذاری پرنوسان در محیط‌های آموزشی است و آن انتظاراتی که در موقعیت‌های عملی آموزش از دانشجویان در راستای تحقق برنامه‌ها و طرح‌ها وجود دارد، کم‌وبیش قابل مشاهده است. در واقع، دروس کارورزی بازخورد مفیدی در مورد رفتار کلاسی دانشجو - معلمان داده و فرصت مشاهده تکنیک‌ها، استراتژی‌ها، ایده‌ها و منابع جدید تدریس توسط معلمان را فراهم می‌آورد و به غنی‌سازی دانش معلمی دانشجویان می‌انجامد (چاوان، ۲۰۱۷). به‌نقل از جوگان، (۲۰۱۹). بنابراین، دروس کارورزی به‌عنوان تدریس عملی، مرحله‌ای است که در آن دانشجو - معلمان شروع به کسب شایستگی‌های لازم برای ورود به حرفه تدریس می‌کنند و در طول دوره کارورزی در معرض موقعیت‌های مشابهی قرار می‌گیرند، شرایطی که عملکردشان به‌عنوان یک معلم عادی، مبتنی بر دانش و مهارت‌های کسب شده است (نجمودین و آریکیوزیل^۱، ۲۰۲۰، ص ۳). در پژوهش حاضر نیز سؤال اصلی این است که دروس کارورزی در مقطع کارشناسی آموزش ابتدایی باید دارای چه ویژگی‌ها و عناصری از فرایند توسعه‌گرایانه آموزشی باشد که در جهت حل مسائل دانشجو - معلمان در کلاس درس و رفع موانع موجود گام بردارد تا بتواند متناسب و مطابق با اهدافی باشد که در نظام آموزشی عالی برای تحقق آن‌ها برنامه‌ریزی شده است؟ بنابراین ماهیت این نوع فعالیت‌ها،

مشخص کننده این موضوع است که جایگاه ارزشیابی شده آن‌ها مورد حمایت مسئولان و ذی‌نفعان آموزشی قرار گیرد.

روش

مطالعه حاضر به دنبال شناسایی شاخصه‌های مربوط به درس کارورزی دانشجویان - معلمان مبتنی بر درک توسعه‌مدارانه بود. در این صورت، پژوهش از لحاظ هدف در حوزه پژوهش‌های کاربردی، و به لحاظ روش گردآوری داده‌ها، از نوع پژوهش کیفی با ماهیت اکتشافی است. تحقیقات کیفی محتوای غنی و جامع همراه با پتانسیل قوی برای کشف شرایط پیچیده را ارائه می‌دهد (مایلز و هوبرمن^۱، ۲۰۱۶) و سعی در بررسی و درک یک وضعیت، واقعه و پدیده در محیط طبیعی دارد (ازر و آکسیوت^۲، ۲۰۲۱، ص ۱۶). رویکرد تحلیل کیفی دارای روش‌های متعددی برای پژوهش و بررسی پدیده‌های آموزشی است که در این مطالعه از روش تحلیل محتوای استقرایی از نوع متعارف برای دستیابی مناسب به داده‌ها استفاده شده است. امتیاز بارز تحلیل محتوای متعارف، به دست آوردن اطلاعات مستقیم و آشکار از مطالعه، بدون تحمیل کردن مقوله یا نظریه‌های از پیش تعیین شده است (ایمان و نوشادی، ۱۳۹۰، ص ۲۳). این نوع طرح، اغلب هنگامی مناسب است که نظریه‌های موجود یا ادبیات تحقیق درباره پدیده مورد مطالعه محدود باشد. در این حالت پژوهشگران از به کار گرفتن طبقات پیش‌پنداشته می‌پرهیزند و دعوای ترتیبی می‌دهند که طبقات از داده‌ها ناشی شوند. در این حالت، محققان خودشان را بر امواج داده‌ها شناور می‌کنند تا شناختی تازه برایشان حاصل شود. بنابراین از طریق استقرا، مقوله‌ها از داده‌ها ظهور می‌یابند (عادل مهربان، ۱۳۹۴، ص ۴۱). جامعه پژوهش دانشجویان دانشگاه فرهنگیان شهید مطهری شهرستان خوی بود که تجربه کارورزی در حوزه دروس آموزش ابتدایی در دانشگاه را داشته‌اند و ۱۸ نفر از آن‌ها با روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع نمونه‌گیری شاخص (دانشجویان با تجارب کارورزی برتر درون دانشگاهی، عملکرد سطح عالی در نمرات پایان ترم و فعالیت‌های پژوهشی کارورزانه) انتخاب شدند. انتخاب نمونه‌های پژوهش تا زمانی که اطلاعات کاملی به دست آمد و هیچ داده جدیدی از طریق مصاحبه

1. Miles & Huberman
2. Ezer & Aksut

اضافه نشد، ادامه یافت، به عبارت دیگر داده‌ها به اشباع رسیدند. درحقیقت، در راستای هدف تحقیق، از افرادی استفاده شد که بنا به گفته لینکلن و گوبا^۱ (۱۹۸۵) می‌توانستند بیشترین و دقیق‌ترین اطلاعات در قلمرو موضوع تحقیق را به ما ارائه دهند. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه‌هایی نیمه‌ساختاریافته استفاده شد، زیرا به کمک آن، ارزیابی عمیق‌تر ادراکات و نگرش‌های مشارکت‌کنندگان و نیز بررسی موضوع‌های پیچیده و پیگیری پاسخ‌های آنان امکان‌پذیر است (سرمد و همکاران، ۱۳۹۶). مصاحبه‌ها درمورد دیدگاه‌ها و نظرات دانشجو - معلمان درباره کارایی برنامه‌های عملی در قالب کارورزی بر رشد دانش و توسعه مهارت‌های حرفه معلمی از بُعد آموزشی بود و سؤالاتی مانند اولویت و هدف فعالیت‌های اجرایی دانشگاه در قالب کارورزی چیست؟ در فعالیت‌های کارورزانه چالش‌های اصلی آموزش کدام‌اند؟ و به نظر شما چگونه برنامه درسی کارورزی می‌تواند به بررسی آموزش از ابعاد مختلف پردازد؟ پرسیده شد. روال مطرح شدن سؤالات از کل به جزء بود، بدین صورت که ابتدا سؤالات کلی درباره موضوع پژوهش مطرح و در ادامه سؤالات جزئی‌تر و دقیق‌تری متناسب با فرایند مصاحبه از دانشجو - معلمان پرسیده شد. مدت مصاحبه‌ها بین ۱ تا ۱/۵ ساعت بود و تعداد جلسات از شرکت‌کننده‌ای به شرکت‌کننده دیگر از ۱ جلسه تا ۲ جلسه متغیر بود. مصاحبه‌ها با اطلاع افراد روی نوار کاست ضبط شده و بلافاصله بعد از اتمام مصاحبه، پس از چندین بار گوش دادن، متن مصاحبه‌ها روی کاغذ پیاده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و جملات و عبارت‌هایی را که مربوط به مؤلفه‌های برنامه درسی کارورزی می‌شد، انتخاب شدند. جدا کردن جملات مربوط به هر مفهوم و تبدیل و تغییر شکل جملات بیان‌شده هر فرد به‌طور جداگانه از مصاحبه افراد دیگر صورت گرفت و با در نظر گرفتن وجوه و نکات مشترک، در قالب مضمون یا زمینه‌های اصلی سازمان‌دهی شد. در مرحله تجزیه و تحلیل داده‌ها، از مجموع مصاحبه‌ها ۳۰۲ زمینه اولیه استخراج و در مراحل بعدی به تدریج با حذف زمینه‌های مشابه و نزدیک به هم، مؤلفه‌ها کاهش یافته و در نهایت ۵ مضمون اصلی، ۱۹ مضمون فرعی و ۱۵۰ مضمون اولیه به دست آمد. برای اطمینان از صحت و سقم یافته‌های به دست آمده و اعتبارپذیری داده‌های به دست آمده، کدهای استخراج شده از متن مصاحبه‌ها، ابتدا توسط خود پژوهشگران در چندین نوبت بررسی و تحلیل و مضمون‌آفرینی شد. همچنین کدهای

انتخاب شده از متن مصاحبه‌ها در اختیار دو نفر از متخصصان برنامه‌ریزی درسی قرار گرفت و نظراتشان در مورد تطابق یافته‌ها با نظر پژوهشگر اعلام شد و در صورت تناقض، برداشت نادرست پژوهشگر اصلاح شد. به عبارتی جهت اطمینان و اعتباربخشی به دقت و صحت داده‌ها از روش خودبازبینی محقق و مرور همتایان استفاده شد. برای تعیین ثبات و پایایی داده‌های به دست آمده نیز در فرایند کدگذاری و تحلیل داده‌ها دو نفر هم‌زمان و به‌طور موازی به فعالیت پرداختند و حاصل کار کدگذاری مقایسه و مناسب‌ترین مفاهیم انتخاب شدند. در فرایند تجزیه و تحلیل داده‌ها اطلاعات به دست آمده از طریق مراحل تحلیل محتوای متعارف (۱) تحلیل اولیه اطلاعات از طریق تداعی معنا و رمزگذاری، (۲) مقوله‌بندی اطلاعات (واحد معنا) از طریق شباهت‌ها و تفاوت‌ها، (۳) جمع‌بندی مقوله‌های استقرایی و ایجاد مفهوم کلی (تم) مورد تحلیل قرار گرفت (ایمان و نوشادی، ۱۳۹۰).

یافته‌ها

برای دستیابی به یافته‌ها هم‌راستا با موضوع پژوهش، از فرایند سه مرحله‌ای کدگذاری داده‌ها متناسب با تحلیل کیفی استفاده شده است. بدین صورت که پژوهشگر در روند جمع‌آوری محتوای مصاحبه‌ها به‌عنوان داده‌های پژوهش، جملات مصاحبه‌شوندگان را به‌عنوان واحد تحلیل انتخاب کرده و متناسب با برداشت ذهنی خود از این جملات، عبارت‌های کوتاه را با عنوان کدهای باز یا اولیه فهرست‌نویسی کرده و پس از اتمام این مرحله از کدگذاری، عبارت‌های با مفهوم معنایی نزدیک را در دسته‌های یکسانی قرار داده است. در ادامه برای هر یک از این دسته‌ها عنوان مناسبی که کدهای اولیه آن طبقه را پوشش دهد، انتخاب کرده و مرحله دوم کدگذاری با عنوان کدهای محوری صورت گرفته است. همچنین متناسب با مفهوم مورد نظر در کدهای محوری، آن‌ها در طبقه‌های جامع‌تری با عنوان کدهای انتخابی به‌عنوان مرحله سوم کدگذاری قرار داده شده‌اند. در نهایت نسبت به تبیین هر یک از کدهای انتخابی و ارتباط آن با کدهای محوری در بخش یافته‌ها پرداخته شده است. به‌طور کلی روند دستیابی به یافته‌ها مطابق با مراحل کدگذاری به شرح ذیل است: الف) تعیین واحد تحلیل و استخراج عبارات مناسب، ب) ایجاد، طبقه‌بندی و بازبینی کدهای اولیه، ج) ایجاد کدهای محوری و کدهای اصلی، د) تبیین کدهای اصلی و ارتباط با آن کدهای محوری.

(۱) آموزش پژوهی

جدول ۱ مفاهیم استخراج شده از مضمون آموزش پژوهی

کدهای اولیه	کدهای محوری	کد انتخابی
استانداردبخشی، تعریف عملیاتی، شفافیت دهی، تبیین گری، ساختارسازی آموزش ارتباط آفرینی عناصر، تفهیم سازی، مقوله بندی، موقعیت آموزش، الگوسازی فرایندها		
تنوع محیطی، دیالکتیک سازی یادگیری، غنی سازی یادگیری، فهم یادگیری، محرک های یادگیری، مراحل فرایند یادگیری، چالش های یادگیری، جذابیت یادگیری، سبک های یادگیری، راهبردهای یادگیری		شفافیت یادگیری
کلیت بینی، شناسایی روابط، تحلیل رویه آموزشی، تجزیه عناصر تدریس، وضعیت درگیری دانشجویان، فرصت های آموزشی، حل تعارضات		آموزش پژوهی
فضای آموزشی، ارتباط عوامل اجرایی، اولویت های فعالیت های آموزشگاهی، طرح های آموزشی، موقعیت آموزشی مدارس، انتظارات آموزشی ذی نفعان، قابلیت های دانش آموزان، کارکرد مدارس، ساختار اداری آموزش، قوانین آموزشی	آسیب شناسی	گونه شناسی نهادی

بررسی یافته های مضمون آموزش پژوهی در جدول ۱ نشان می دهد که فراهم کردن شرایط برای فعالیت های کارورزانه در راستای تحلیل مفهوم آموزش در ابعاد مختلف آن است. در واقع، آموزش فرایندی تلقی می شود که شناخت چگونگی تأثیر آن بر یادگیری آموزشگاهی، و تأثیر متقابل عناصر مربوط به آن مورد بررسی قرار می گیرد. در درجه اول باید گفت که تحلیل فرایند آموزش مربوط به مطرح کردن روند اجرای آموزش، چگونگی برخورد با آن، تشریح وقایع آموزشی و تشریح بافتی است که آموزش در آن اتفاق می افتد تا زمینه ها و الگوهای رفتاری آن مشخص شود. در ادامه رابطه آموزش با مؤلفه یادگیری به عنوان پیامد آموزش مطرح می شود. به عبارتی فعالیت های کارورزی برای شناخت بهتر فرایند آموزش، درک مطلوب تر چگونگی یادگیری را دنبال می کند، اینکه یادگیری چگونه اتفاق می افتد، مراحل و چالش های پیش روی یادگیری چیست و معلمان چگونه می توانند موجب انگیزه بیشتر در یادگیری دانش آموزان شوند؛ یعنی توجه معلمان به آموزش، بررسی و کاوش رویه ها، هنجارها و انتظارات موجود در بطن موقعیت های آموزشی در جهت شناسایی روابط بین اجزای آموزشی است تا بتوان اثرگذاری متقابل

شاخصه‌های آموزشی را پیش‌بینی و چارچوبی برای آن ترسیم کرد. درک مناسب آموزش و ارتباط آن با یادگیری این قابلیت را در معلمان ایجاد می‌کند تا آن‌ها کلیت پدیده‌های آموزشی را در قالب آموزش بررسی کنند، نقاط قوت و ضعف روندهای اجرایی را شناسایی و موانع را رفع کنند تا بتوانند موقعیت درستی را برای یادگیری دانش‌آموزان برنامه‌ریزی کنند. همچنین آموزش‌پژوهی می‌تواند مباحث سخت‌افزاری آموزش را با توجه به نهادهای آموزشی، ویژگی آن‌ها، کیفیت موجود در آن، اهداف و انتظارات جامعه‌ذی‌نفع ترسیم و برونداد مدارس را توجیه کند.

نمونه‌ای از متن مصاحبه

«من به عنوان یه معلم در آینده باید بدونم آموزشی که قرار اونو تو کلاس اجرا کنم، چه ویژگی‌هایی داشته باشه؟ اگه واقعاً برا این کار دارم آموزش می‌بینم، کارورزی حتماً مفهوم آموزش، روابط با تدریس و معلم و نحوه اجراشو تو کلاس یادم بده.»

«شرایط این برنامه بستگی به این داره که مسائل و مشکلات دانش‌آموزان و نحوه ارتباط با اونا رو بدونم و خودم عیناً تو عمل مطالب رو براشون توضیح بدم. باید کارای معلمان رو تو کلاس مشاهده کنم، اونا رو تو کلاس اجرا بکنم، اصلاً تا زمانی که ندونم یادگیری یعنی چه، نمی‌تونم تدریس بهتری داشته باشم.»

۲) امکان‌سنجی آموزشی

جدول ۲ مفاهیم استخراج‌شده از مضمون امکان‌سنجی آموزشی

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای اولیه
	برنامه‌ریزی	خودارزیایی، موقعیت‌شناسی، یکپارچگی فعالیت‌ها، روابط اداری بین سازمانی، ضمانت اجرایی آموزش نظری، ساختارمندی یادگیری دانشگاهی، آینده‌سازی تحصیلات دانشگاهی، نیازسنجی آموزش
امکان‌سنجی آموزشی	فنی	ذهنیت جست‌وجوگر، رویکردشناسی آموزش، توسعه قابلیت‌های کانونی آموزش، علمی‌سازی آموزش، شاخص‌سازی برنامه‌دستی، ایجادکردن انتظارات آموزشی، خودآموزی شناختی-رفتاری، کنترل عملکرد
	عملیاتی	زمینه‌سازی شغلی، قابلیت محوری، تجربه میدانی، تجربه بالینی، فرصت‌آفرینی آموزشی، هدایت هوشمند، فعالیت‌های فوق برنامه، بوروکراسی اداری

یافته‌های مضمون جدول ۲ نشان می‌دهد که دروس کارورزی در قالب دوره‌های پودمانی، بسترهای آموزشی لازم را برای دانشجو - معلمان فراهم می‌کند، به عبارتی این نوع دروس دانشگاهی، شرایط آموزشی را در ابعاد مختلف مهیا می‌سازد. در وهله اول فعالیت در این دوره‌ها، قدرت پیش‌بینی برای ارزیابی درباره عملکرد آموزشی معلم در راستای اجرای آن در کلاس درس در آینده را فراهم می‌کند. در واقع، دروس کارورزی به ارزیابی امکان عملی بودن فعالیت‌های آموزشی می‌پردازد. ارزیابی اینکه معلمان بتوانند توانایی‌های خود و نیازهای دانش‌آموزان را بشناسند و در یک موقعیت آموزشی، از محرک‌های تأثیرگذار محیطی آگاهی داشته و به این درک برسند که فعالیت‌های اجرایی آن‌ها جهت‌دهنده یادگیری‌هایی است که در دانشگاه فراگرفته‌اند و به یک نوع از کنش بین‌سازمانی در اقدامات مطلوب آموزشی دست یافته‌اند. از طرفی طراحی برای به کارگیری قابلیت‌های مطلوب معلمان و توانایی برای ارزشمند کردن فعالیت‌های آموزشی برای کاربرد در جامعه علمی، مستلزم ذهن خلاق آن‌ها، مشخص کردن جهت‌گیری آموزش، ملاک‌ها و معیارهای آموزشی است تا شرایط ارتقای تعاملات شناختی و رفتاری آن‌ها در برخورد با مسائل آموزشی فراهم شود. همچنین کارورزی شرایط را برای آموزش و معلمان در مقام اجرا فراهم می‌کند. به عبارتی آن به دنبال مشخص کردن تجاربی برای فعالیت‌های یادگیری است که فرصت‌های کاری و تعیین مسیر انجام این اقدامات مبتنی بر سازوکارهای سازمانی را فراهم آورد.

نمونه‌ای از متن مصاحبه

«برنامه باید طوری طراحی بشه که دانشجویان اون فعالیت‌هایی رو که قرار انجامش بدن، توجیه بشن، مهارت‌هایی رو مدنظر قرار بدن که مطالب علمی شو تو دانشگاه خوندم، باید به خواسته‌های من معلم که قراره تو کلاس درس بگم توجه بکنه.»

«فعالیت‌های ما تو کلاس درس اون چیزی باشه که قراره در آینده انجامش بدیم. کارورزی فقط رفتن به کلاس درس نیست، باید تو کلاس تجاربی که به دست میاریم به دردمون بخوره.»

۳) مدیریت دانش

جدول ۳ مفاهیم استخراج شده از مضمون مدیریت دانش

کدهای اولیه	کدهای محوری	کد انتخابی
بازخوردپذیری دانش دانشگاهی، کاربردی بودن دانش، چندوجهی بودن آموزش، مهارت ساز دانش آموزشی بودن، میناساز بودن عمل، جهت دهنده بودن دانش، کنشی بودن دانش، انگیزاننده بودن	فرهنگ سازمانی دانش	
مدرسه محوری، چرخه تئوری - عمل، تغییرپذیری، بسط ذهنیت مهارت محوری، عملگرا بودن، ساخت شکنی آموزش سنتی، توسعه روابط دانشگاه - مدارس، دانش بین سازمانی، رهبری دانش موقعیتی	خط مشی سازی	مدیریت دانش
بازتئوری سازی عمل، تبدیل دانش، ساخت گرایبی، کثرت گرایبی شناختی، ایده پردازی دانشی - عملی، شخصی سازی دانش، دانش موقعیتی، فهم روابط نظر و عمل	خلق دانش	
مکان سنجی دانش، تعمیم پذیری، شبیه سازی عملی یادگیری، پیاده سازی آموخته ها، توسعه اطلاعاتی، شبکه ارتباطی دانش سازمانی	انتقال دانش	

یافته های مضمون مدیریت دانش در جدول ۳ نشان می دهد که پرداختن به فعالیت های معلمی در موقعیت واقعی (کارورزی) مستلزم ارزیابی دانشی است که با آن روبه رو می شود. باید گفت که کنترل و نظارت بر دانش مهارتی است که مستلزم باز تولید آن به صورت عملی در ابعاد مختلف است. در این مفهوم معلم مجری فعالی است که ابتدا طرز تلقی یا نگرش خود را از دانش کسب شده در عمل به دست می آورد. اینکه دانش چه ابعادی دارد و چه پتانسیلی برای انگیزه دادن به فضای کلاس، توانایی های دانش آموزان و ... دارد و دلیل رخ دادن چه پدیده های آموزشی است؟ دانشجو معلمان در دروس کارورزی سیاست یا خط مشی کاربرد دانش را دنبال می کنند، اینکه اولویت های دانش به دست آمده چیست؟ و چه حوزه های آموزشی را هدف قرار داده است. می توان گفت که دانش خود را در موقعیت های اصیل آموزش می بیند و مبنایی برای توسعه مهارت های معلمی است تا ارتباط محکمی بین محل اخذ دانش و محل اجرای دانش بیافریند. از طرفی دانش برآمده از کارورزی، دانشی است که ماهیت توسعه ای دارد و مبنایی برای تنوع دانش آموزشی است. پرداختن به اجرا فرصت شناسایی کیفیت روابط بین عناصر آموزشی و تولید تفکرات عملیاتی گوناگون را فراهم می آورد و متناسب با موقعیت موجود به

پیاده‌سازی آن با تشخیص خود معلمان می‌انجامد. به عبارتی دانش عملی در موقعیت خلق شده دوباره به موقعیت مشابه با آن انتقال داده می‌شود و در این فرایند ساختاری از روابط دانش واقعی به دست می‌آید.

نمونه‌ای از متن مصاحبه

«درسته که تو کلاس مهارت‌های تدریس رو یاد می‌گیرم، ولی خب اطلاعات درسی هم باید افزایش پیدا کنه. اینکه شروع آموزش ممکنه تو شرایط مختلف فرق بکنه یا شناخت من معلم از موضوعات علمی به بهتر شدن تدریس کمک بکنه، خیلی مهمه.»

«باید از اطلاعاتی که از این برنامه درسی به دست میاریم برای حرفه معلمی مون استفاده کنیم. اینکه فقط بیایم کلاس و بگیرم مهارت‌ها رو یاد گرفتیم و کاری با اطلاعات درسی و نحوه اجراش نداشته باشیم، درست نیست. شناخت ما باید بتونه به هدفی منجر بشه که تو عمل ازش استفاده بکنیم و اینم زمانی هست که خودمون دانش مونو از آموزش و تدریس افزایش بدیم و منظمش کنیم.»

۴) هویت‌شناسی معلمی

جدول ۴ مفاهیم استخراج شده از مضمون هویت‌شناسی معلمی

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای اولیه
	تعامل‌گرایی	اداره‌کردن کلاس، روابط معلم و دانش‌آموز، شناخت جو کلاسی، اخلاق‌مداری، توسعه فضای فرهنگی - اجتماعی مدارس، ماهیت علائق دانش‌آموزان، اعتمادسازی دانش‌آموزان، جامعه‌شناسی دانش‌آموزان
هویت‌شناسی معلمی	مدیریت آموزشی	رویکرد ارزشیابی، چارچوب‌شناسی موضوعات آموزشی، طراحی فعالیت‌های یادگیری، پیاده‌سازی راه حل مسائل آموزشی، تعریف اهداف آموزشی، استعدادمحوری، ترازمنندی فعالیت‌های معلمی
	معلم‌پژوهی	پژوهش‌روایی، اقدام‌پژوهی، بررسی نگرش‌های دانش‌آموزان، خودسازی عملی، ذهنیت معلمی، سیالی تفکرات آموزشی
	تدریس‌شناسی	ماهیت تدریس، تمرین مسئولیت‌پذیری، نحوه تدریس معلمان، تشریح زبان بدن در تدریس، الگوپذیری تدریس، روش‌های تدریس، فعالیت‌های تدریس معلم

بررسی یافته‌های جدول ۴ نشان می‌دهد که اجرای فعالیت‌های عملی در حوزه آموزش، در واقع انعکاسی از ماهیت مفهومی است که معلمی نامیده می‌شود. به عبارتی پرداختن به عمل در ابعاد مختلف آموزش، مطرح‌کننده هویت معلمی به معنای واقعی آن است. بررسی مفاهیم برگرفته از این مضمون اصلی نشان می‌دهد که ماهیت معلمی در وهله اول مربوط به حسن رفتار و ایجاد کنش‌های فعالانه با دانش‌آموزان در جهت ترغیب آنان برای ایجاد حس اعتماد است. به عبارتی ابزار معلم اخلاقی است که فضای آموزشی کلاس را سازماندهی می‌کند و باعث شناخت بهتر توانایی‌ها و قابلیت‌های دانش‌آموزان می‌شود. دروس دانشگاهی کارورزی، توسعه قابلیت دانشجو معلمان در اداره کردن فرایند آموزش از طریق شناخت عمیق ارتباطات آن با سایر فعالیت‌های آموزشگاهی است، چارچوبی که اهداف را تعریف و بر مبنای آن برنامه‌ریزی کرده و حد تناسب را در انجام فعالیت‌ها و حل مسائل به کار می‌گیرد. رویکرد جدیدی که دروس کارورزی از نقش معلم ارائه می‌دهد، محور قرار دادن او به عنوان پژوهشگری است که به دنبال تعیین تکلیف ذهنیت خود با فعالیت‌هایی است که در قالب آموزش به او سپرده شده تا به دنبال بررسی و توسعه دانش جدیدی در زمینه اجرایی باشد. به عبارتی معلم، فرایند شدن را در جریان کارورزی در قالب هویت خود دنبال می‌کند و مفهوم تدریس و شناسایی عناصر و اجزای آن را مورد توجه قرار می‌دهد، و نحوه اجرای آن در کلاس درس را در چارچوب‌های رفتاری - آموزشی نمایان می‌سازد، بدین معنا که ابعاد تدریس در مرحله درک، اجرا، ارزشیابی و تداوم آن مورد توجه معلمان باشد.

نمونه‌ای از متن مصاحبه

«از همون روز اولی که این درس اجرا میشه باید نقش و جایگاه معلم تو کلاس مشخص بشه. من دانشجو باید به این درک برسم که رفتارم تو کلاس به عنوان یه معلم می‌تونه هم موجب یادگیری بهتر دانش‌آموزان بشه و هم اینکه اونا رو نسبت به درس و مدرسه بدبین بکنه. وظیفه کارورزیه که منو نسبت به این مسائل آگاه بکنه و راهکارای بهتری رو برای ارتباط با دانش‌آموزان نشون بده.»

«تو کلاس اون چیزی که مهمه اینه که هرچیزی سر جای خودش باشه، دانش‌آموزان آگاه با این شرایط آشنا بشن، خیلی خوب درس شونو یاد می‌گیرن. فرق من با اونایی که کارورزی نرفتن باید کاملاً مشخص باشه. تدریس تو کلاس چیزیه که کارورزی به صورت عملی یادمون میده و شرایطشو برامون مشخص می‌کنه.»

۵) کارآفرینی علمی

جدول ۵ مفاهیم استخراج شده از مضمون کارآفرینی علمی

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای اولیه
کارآفرینی علمی	اصیل سازی یادگیری	پروژه محوری، حل مسئله، درگیری محیطی، موضوع محوری، واقع گرایی، معناردار بودن آموزش، موقعیتی بودن، تجارب محیطی - زیستی، دانش عملی
	تخصص گرایی	رشد مستمر، اشتغال یا درگیری علمی، دید حرفه‌ای، معلم فکور، مفهوم سازی چارچوب فعالیت، گفتنمان سازی، پژوهش حرفه‌ای
	عملکردگزی	قابلیت اعتمادسازی، توسعه شغلی، بالفعل سازی یادگیری، مهارت سازی فناورانه، کانالیزه کردن پژوهش دانشجویان، خودتدریسی
	نوآوری	نقش پذیری، همانندی سازی اجرا، خود معلم سازی، رویکرد یادگیری، چشم انداز کاری، تنوع عملی - شناختی، مبدل حرفه‌ای، تلفیق محوری، مشارکت سازمانی

بررسی یافته‌های جدول ۵ نشان می‌دهد که پیاده‌سازی دروس کارورزی ایجاد نوعی اشتغال رسمی با مبانی علمی است. علمی سازی هر فعالیتی و وجه مشخصی دارد، در این مضمون، فعالیت کارورزانه یعنی قرار گرفتن در بافت واقعی آموزش برای ارائه توانمندی‌های حرفه‌ای است، بدین صورت که درگیری با مسائل محیطی، دانشجو - معلمان را در موضع کسب دانش موقعیتی در جهت ارائه راهکار قرار می‌دهد. می‌توان گفت که خلق موقعیت کاری توجه به آن بُعد از ساختار علمی است که منطق اجرای فعالیت را توجیه می‌کند. به عبارتی علمی سازی ماهیت فعالیت‌های معلمی فرایندی است که مستلزم نگاه جامع به مسائل آموزشی با نگرش نافذانه، مشاهده ارتباطات متقابل و پرداختن کنشگرانه به آن در موقعیتی است که مفهوم سازی چارچوب رفتارهای آموزشی را می‌طلبد. کارورزی چارچوبی است که معلمان با قرار گرفتن در بطن خود آموزش و تأمل درباره آن، به کارکردسازی فعالیت‌های آموزش دانشگاهی می‌پردازند. این کارکردها می‌تواند مستقیماً مربوط به آموزش باشد، مانند رشد حرفه‌ای و دستیابی به مهارت‌های آموزشی، یا مربوط به عواملی باشد که فرایند آموزش را تسهیل بخشد، مانند جذابیت فضای کلاس و تأمین امنیت روانی دانش آموزان در راستای ارتقای کیفیت آموزش.

درواقع نشان دادن این گونه صلاحیت عملی توسط دانشجو - معلمان به همسان‌سازی روحیات خود با ویژگی‌های نقش معلمی منجر می‌شود و معلم با استفاده از شخصیت درونی پردازشگر خود، ایده‌ها و ابتکارات فردی‌اش را به منصب ظهور می‌رساند، یعنی آنچه را خود تصور کرده است، در ارتباط با دیگر معلمان در کلاس درس ترکیب و پیاده‌سازی می‌کند.

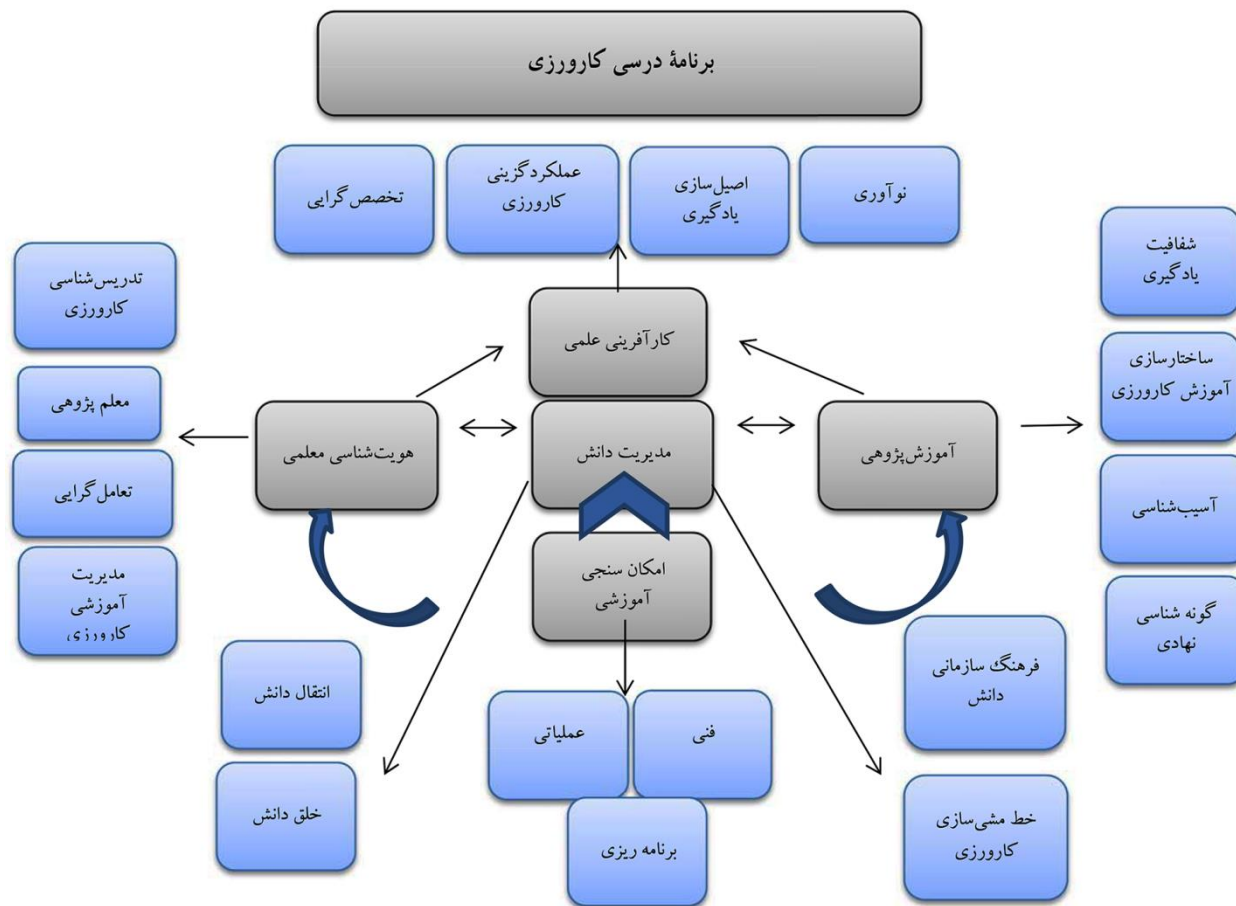
نمونه‌ای از متن مصاحبه

«خب درسای زیادی رو تو دانشگاه می‌خونیم، ولی کارورزیه مزیتش اینه که چیزی رو که یاد گرفتیم، عیناً ازش استفاده نکنیم، چون موقعیت‌ها به هر حال فرق میکنن. بنابراین باید چارچوب کلی کار رو یاد بگیریم و خودمونو برای مسائلی که ممکنه پیش‌بینی نشده باشه، آماده بکنیم.»

«هدف خیلی مهمی که باید از طریق کارورزی بهش برسیم نوعی خلاقیت فردیه که تجربه کاری ما رو ارزشمند می‌کنه. هر دانشجویی ممکنه براساس توانایی‌های خودش روش‌هایی رو تو کلاس پیشنهاد بده، ولی خب مهم اونه که فقط خودشو مقید به موقعیت‌های یکسان نکنه، باید همیشه در جست‌وجوی فعالیت‌های مختلفی باشه که این برنامه درسی القا می‌کنه.»

نمودار ۱ نشان می‌دهد که شاخصه‌های استخراج‌شده از مصاحبه‌های دانشجو - معلمان در رابطه با دروس کارورزی در راستای اثربخشی محتوای آن در سطح دانشگاه فرهنگیان، مستلزم ارتباط نظام‌مند عناصر مختلف با تأکید بر اولویت‌بخشی این عناصر از زمان اجرا در کلاس‌های درسی دانشگاه و توجه به ویژگی‌های موقعیت شروع برنامه تا انتهای آن است. بدین صورت آنچه که به‌عنوان پیامد این دروس دانشگاهی باید محقق شود، به کارگیری اثربخش دانش‌ها و نگرش‌ها با رویکرد مهارتی در شرایط آموزشی جدید و تازه است تا بتواند با راهبرد حل مسئله، چالش‌های آموزشی را برطرف کند.

در بررسی این نمودار می‌توان گفت که گام اول کارآمد بودن محتوای دروس کارورزی این است که نقش مطلوب این برنامه در فرایند آموزش و محیط‌های آموزشی تعریف و دقیقاً مشخص شود که آیا این برنامه می‌تواند به مرحله اجرا درآید. به عبارتی باید ویژگی‌های محتوای دروس کارورزی از این بابت که به آینده‌پژوهی شرایط آموزشی در مدارس توجه کرده است، فرصت‌های غنی را در بطن آموزش فراهم آورد و اهداف موردنظر را با کیفیت موجود خود تحقق بخشد. از طرفی ضمانتی برای پیاده‌سازی مناسب محتوای برنامه وجود داشته باشد.

نمودار ۱ رابطه مؤلفه‌های برنامه درسی کارورزی

در ادامه آنچه باید در محتوای دروس کارورزی مورد توجه قرار گیرد و متناسب با شرایط پیش‌بینی شده در مرحله قبل از بُعد ارزیابی موقعیت‌های آموزشی، ویژگی‌های علمی برنامه و نحوه اجرایی کردن آن باشد، تأکید بر مؤلفه‌های سه‌گانه در ارتباط با طراحی کارورزی است؛ بدین صورت که برای اجرای مناسب این دروس در عمل یا محیط یادگیری واقعی، قابلیت‌ها و توانمندی‌های معلمان به‌عنوان مجریان اصلی برنامه مورد توجه قرار گیرد. این مؤلفه از این جهت اهمیت دارد که مخاطب دروس کارورزی، دانشجو - معلمان هستند، بنابراین توسعه قابلیت‌ها و نحوه کنش با فعالیت‌های معلمی از ابعاد مختلف باید مورد تأکید کارورزی باشد. از طرفی محتوا هم‌زمان باید به فرایند آموزش، مراحل و فعالیت‌های آن، نحوه ارتباط آن با دیگر عناصر موجود در محیط‌های یادگیری و بحث و بررسی ماهیت آموزشی و جایگاه آن در توسعه تجارب معلمی پردازد و همچنین رابطه متقابل معلمان با فرایند آموزش وابسته به ابزاری به نام دانش و شناخت آموزشی است؛ به این معنا که اداره کردن دانش در دروس کارورزی، راهبردی برای مؤثر بودن فعالیت‌های معلمان در چارچوب آموزش است، چراکه منجر به به کسب دانش از موقعیت‌های آموزشی و تحلیل و غنی‌سازی آن برای ایجاد رویه‌های جدید و به‌کارگیری در فرصت‌های پیش‌رو است. بنابراین این سه مؤلفه بیانگر شناخت هویت معلم و کیفیت ارتباط آن با آموزش کلاسی از طریق دانش سازمانی کسب شده است.

در آخر باید گفت که فراهم کردن شرایط آموزشی ساختارمند همراه با اولویت‌بخشی به عناصر توانمندی‌های معلمان، ویژگی‌های آموزش و سازماندهی دانش، در راستای هدف اصلی دروس کارورزی یا همان کارآفرینی آموزشی با وجهه علمی است. درحقیقت، آنچه به‌عنوان برون‌داد این دروس باید قابل مشاهده باشد، به‌کارگیری ایده‌های جدید در موقعیت‌های جدید با تأسی از آموزش‌های یادگرفته‌شده در جهت معناداری‌سازی یادگیری دانشگاهی است. به‌طور خلاصه آنچه اهمیت دارد محوریت عملکرد به‌عنوان کاربست مهارت یادگرفته‌شده با تلفیقی از دانش و نگرش در موقعیت‌هایی است که در کلاس درس اتفاق می‌افتد، بنابراین ماهیت درس کارورزی ایجاب می‌کند دانشجو - معلمان به دنبال اصالت آموزشی باشند نه تقلید از یک موقعیت و استفاده در موقعیت‌های دیگر.

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی پژوهش حاضر بیانگر این است که درس کارورزی در راستای درک توسعه‌مدارانه

از فرایند آموزش معلمان حرکت می‌کند. تأکید بر اجرای این نوع برنامه‌ها در راستای دستیابی به شاخصه‌های مختلفی است که برای پیش‌بینی تحقق بسترهای آموزشی، توسعه شغلی و غنی‌سازی فعالیت‌های معلمی انجام می‌پذیرد. می‌توان گفت که آموزش مؤلفه‌ای است که نیازمند عملیاتی کردن آن برای ذی‌نفعان خود است، به عبارتی پیاده‌سازی مفاهیم یادگرفته‌شده در حوزه آموزشی در قالب کارورزی، ارائه دهنده کارکردهایی است که مطلوبیت برنامه‌ها را برای متصدیان و تصمیم‌گیرندگان دانشگاهی بیش‌ازپیش برجسته‌تر می‌کند. در پژوهش حاضر نیز مضامینی که در جهت پیشبرد اهداف آموزشی دروس کارورزی دانشگاه فرهنگیان به دست آمده، عبارت‌اند از:

(۱) آموزش پژوهی: شناخت عمیق‌تر آموزش در کلاس درس، مستلزم توجه به عواملی است که به طور مستقیم یا غیرمستقیم بر آن اثر می‌گذارد. دروس کارورزی به عنوان یک موقعیت‌سنج آموزشی برای برنامه‌های مختلف درسی، فرصت بررسی و تحلیل مؤلفه‌های آموزشی را در اختیار دانشجو-معلمان قرار می‌دهد. نتایج مطالعه حاضر نشان می‌دهد که فعالیت‌های کارورزانه انگیزه‌های شناخت سازمانی آموزش و آگاهی از روابط مؤثر بر مطلوبیت آن از ابعاد اجرایی و اداره‌کردی را افزایش می‌دهد. نتایج یافته‌های بیست و همکاران (۲۰۲۰) نشان می‌دهد که کارورزی کاربرد مؤثر دانشجویان را در کنش ارتباطی و نقادانه برنامه‌های آموزشی مورد توجه قرار می‌دهد. بنابراین می‌توان گفت که آموزش پژوهی طراحی یک شبکه جمعی با عوامل مختلف آموزش در چارچوب یادگیری دانش‌آموزان و بررسی میزان تأثیرگذاری کنش‌های آن بر کل مجموعه است، چراکه این شاخصه با فرایند تحلیل‌پذیری مفاهیم، عناصر آموزشی و روند اجرای طرح‌ها و برنامه‌های درسی را به صورت سیستمی در محیط‌های آموزشگاهی آشکار می‌سازد و پیاده‌سازی و قابلیت درک آن را برای دانش‌آموزان تسهیل می‌کند.

(۲) امکان‌سنجی آموزشی: امکان‌سنجی آموزشی برآورد توانایی طرح‌های عملیاتی سازمان‌های آموزشی برای تأمین امکانات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری آموزش است. نتایج به دست آمده از این مضمون نشان می‌دهد که دروس کارورزی تمهیدات و شرایط توانمندسازی آموزشی را اولویت‌بندی و عواملی که برای پیاده‌سازی برنامه‌های آموزشی ضروری است، شناسایی و مهیا می‌کند. نتایج پژوهش بایرلین (۲۰۲۰) نشان می‌دهد که کارآموزی حوزه‌های سه‌گانه اهداف آموزشی را به محیط کاری ربط می‌دهد. نتایج

یافته‌های گالبرایت و موندال^۱ (۲۰۲۰) نشان می‌دهد که کارآموزی یک فرصت برنده را برای دانشجویان در قالب یادگیر تجربی در دنیای واقعی فراهم می‌کند. می‌توان نتیجه گرفت که دروس کارورزی ملزومات مورد نیاز موقعیت‌های آموزشی را پیش‌بینی می‌کند و در راستای توزیع مکانیزم‌های انسانی و مادی در داخل ساختار شبکه‌های آموزشی اقدام می‌شود. به طور کلی می‌توان استنباط کرد که قابلیت این نوع دروس دانشگاهی، گام برداشتن در جهت آیندنگری مهارت‌های معلمی است به طوری که با ترسیم نقشه راه عملکرد معلمان، توانایی اثربخش‌سازی رفتارهای آموزشی آن‌ها را محقق کند.

۳) مدیریت دانش: کارورزی قرار دادن دانشجویان در موقعیت‌های فراسناختی است. کنترل و نظارت معلمان بر میزان و حجمی از دانش نظری که می‌تواند پشتوانه عمل آموزشی باشد، موردبررسی و تحلیل آن‌ها قرار می‌گیرد. در واقع مدیریت دانش بیشتر فرایند تبدیل‌سازی ابعاد دانش در نظر گرفته می‌شود. بنابراین معلمان قدرت اختیار و توزیع دانش را در موقعیت‌های مختلف به دست می‌آورند. فراسناخت توانایی معلمان را برای مفهوم یادگیری مادام‌العمر فراهم می‌آورد، به عبارتی معلمان در نقش یادگیرندگانی مادام‌العمر تلقی می‌شوند که در چارچوب سازمان یادگیرنده، سازگاری لازم را با شرایط محیطی به دست می‌آورند. نتایج پژوهش سومانتری^۲ و همکاران (۲۰۱۸) نشان می‌دهد که دوره‌های کارآموزی با ارائه فرصت‌هایی برای ادغام دانش با تجربه عملی در زمینه خاص، یک تجربه یادگیری معتبر را تشویق می‌کند. نتایج یافته‌های برنشتاینر و اسکلوگل^۳ (۲۰۱۶) نشان می‌دهد که دوره‌های کارآموزی موجب انتقال دانش مربوط به تکالیف شغلی می‌شود. در واقع، بهترین تجربه کارورزی مبتنی بر ترکیبی از پشتیبانی شخصی، کار متکی به خود و فرصت دسترسی به سیستم‌های مدیریت محتوا یا دانش است، بدین صورت که معلمان این شایستگی را به دست می‌آورند که در یک موقعیت فرایندی قرار بگیرند تا متناسب با اقتضای آموزش، کنش‌های نوآورانه مبتنی بر شناخت داشته باشند.

۴) هویت‌شناسی معلمی: ماهیت معلمی دربرگیرنده فعالیت‌هایی است که نیازمند توسعه و غنی‌سازی آن برای تحقق مطلوب اهداف نظام آموزشی است. به عبارتی هویت واقعی معلمان بر مبنای تعیین چشم‌انداز و برنامه‌ریزی برای دستیابی به آن است. نتایج نشان می‌دهد که دروس کارورزی در این مضمون حمایت‌کننده دیدگاهی است که معلمان را

1. Galbraith & Mondal
2. Somantri
3. Bernsteiner & Schlogl

در نقش فعال طراحی آموزش مربوط به ساختار برنامه درسی در راستای یادگیری مطلوب دانش آموزان قرار می دهد. چنانچه نتایج پژوهش صفرنواده و همکاران (۱۳۹۸) نشان می دهد که دروس کارورزی به شکل گیری هویت معلمی و شایستگی معلمان کمک کرده است. به عبارتی توانمندسازی هویت معلمی نقش تصمیم گیرنده را برای معلمان تعریف می کند. این نقش تداعی کننده فعالیت معلمان همسو با سند طراحی شده برنامه درسی ملی در آزادسازی و تلفیق برنامه درسی برای ارتقای کیفیت آموزش است. بنابراین هویت معلمی کمک می کند تا اساس و مبنای روابط آموزشی متناسب با انتظارات عملکردی معلمان از ماهیت و جایگاه خود صورت پذیرد.

۵) کارآفرینی علمی: در هر رشته تحصیلی دانشگاهی فعالیت های یادگیری دانشجویان در جهت دستیابی به قابلیت های عملی برای فعالیت های شغلی است، به عبارتی طرح های دانشگاهی باید بیشتر در جنبه حرفه ای برنامه ریزی شود. نتایج نشان می دهد که کارآفرینی علمی هدف نهایی آموزش عالی است که می تواند از طریق تبدیل انتزاعات به عینیات، پیامد تحصیلات دانشگاهی را بر روی جامعه بسنجد. می توان گفت که این مضمون شاخصه ای برای ارزیابی کیفیت آموخته های علمی است. نتایج مطالعه سانیتو^۱ و همکاران (۲۰۱۷) نشان می دهد که رابطه مؤثری بین دروس کارورزی و علاقه دانشجویان به یک کارآفرین وجود دارد. آن ها همچنین بخش کارورزی سازمان ها را برای افزایش اشتیاق نسبت به کارآفرینی پیشنهاد دادند. نتایج پژوهش هورا^۲ و همکاران (۲۰۱۹) حاکی از این است که مفاهیمی مانند تجربه، یادگیری و ارتباطات به عنوان جنبه های مهم شغلی در کارورزی دانشجویان مطرح هستند. یافته ها نشان می دهد که بینش دانشجویان در برنامه درسی کارورزی مورد تأکید قرار می گیرد تا بحث اشتغال را شامل منافع دانشجویی بکند. بنابراین کارآفرینی علمی می کوشد اشتغال دانشجویان را از طریق منطق علمی توجیه و برای دستیابی به آن نقش آفرینی کند، چراکه کارورزی به طور گسترده ای به عنوان یک روش «با اثربخشی بالا» (هورا^۳ و همکاران، ۲۰۲۰: ۲۳۵)، نوع تأثیرگذاری از یادگیری مبتنی بر کار درک می شود که مزایایی را برای دانشجویان، مربیان و کارفرمایان فراهم می کند (سیلوا^۴ و همکاران، ۲۰۱۸، ص ۲).

1. Sunyoto
2. Hora
3. Hora
4. Silva

آنچه از پژوهش حاضر استنباط می‌شود این است که بسترسازی برای فعالیت‌های آموزشی معلمان دارای ماهیت دوگانه‌ای است که جنبه زیربنایی و رو بنایی دارد. به عبارتی معلم و فعالیت‌هایی که قرار است باید انجام دهد در درجه اول باید به غنی‌سازی شناختی و عاطفی آن‌ها بینجامد. بدین معنا که دروس کارورزی حمایت‌کننده فعالیت‌های معنوی معلمان هم از لحاظ مشخص کردن معیارهای علمی برای توسعه حرفه‌ای آن‌هاست و هم از لحاظ اقدامات نوآورانه شخصی و مشارکتی‌ای است که با توجه به قابلیت‌هایشان باید انجام دهند. از طرفی این دروس در راستای ذهنیت عملی‌سازی امکانات زیربنایی آموزش تأکید دارد تا شرایط و موقعیت تبدیل دانش نظری به دانش عملی را برای معلمان فراهم آورد و هم اینکه معلمان بتوانند مهارت‌های به دست آمده از موقعیت‌های واقعی آموزش را تکمیل و ارتقا بخشند. در واقع، مضامین به دست آمده از کارورزی، میزان انطباق یا سازگاری آن‌ها را با رویکرد معلم‌محوری نشان می‌دهد، رویکردی که در اسناد بالادستی مانند سند برنامه درسی ملی در جهت شناخت بهتر فرایند آموزش و عناصر آن، فعالیت‌ها و فرصت‌های یادگیری برآمده از آن حرکت می‌کند، و به دنبال این است که روند آموزش هم در ظاهر امر از طریق تعیین روابط اجزای آموزشی مانند روش تدریس، مدیریت اجرا، ساختارمند شود و هم اینکه زمینه و بافتی که آموزش در آن اجرا می‌شود، مورد توجه قرار گیرد، بنابراین نیاز است که با جدیت بیشتری به اجرای آن‌ها در دانشگاه فرهنگیان پرداخته شود.

براساس یافته‌های این پژوهش، پیشنهاد می‌شود:

- رویکرد معلم‌پژوهی به عنوان محور توسعه فعالیت‌های کارورزانه دانشجو - معلمان در فرایند آموزش دانش‌آموزان مورد توجه قرار گیرد.
- بسترهای محتوای دروس کارورزی در دانشگاه فرهنگیان متناسب با نگرش آینده‌پژوهانه در مسائل آموزشی آماده‌سازی و فراهم شود.
- الگوی سازماندهی محتوای دروس کارورزی مبتنی بر دانش شخصی - عملی دانشجو معلمان و در راستای شناسایی مسائل آموزشی و طراحی فعالیت‌های یادگیری باشد.
- نسبت به فعال‌سازی سازمان‌های مهارت‌محور مانند دبیرخانه‌های استانی و شهرستانی در حوزه فعالیت‌های نوآورانه آموزشی و پژوهشی معلمان اقدام شود.
- همچنین پیشنهادات پژوهشی عبارت‌اند از:
- پیشنهاد می‌شود پژوهشی درباره نقش برنامه درسی کارورزی در توسعه مهارت‌های پژوهشی معلمان صورت گیرد.

- پژوهشی درباره نقش مهارت‌های کارورزانه در پرورش ذهنیت خودکارآمدی معلمان صورت گیرد.
- پژوهشی درباره کارایی برنامه درسی کارورزی در شکل‌گیری ماهیت رفتارهای آموزشی معلمان صورت گیرد.
- پژوهشی درباره ماهیت انواع دانش معلمی در اثربخشی طراحی فعالیت‌های آموزشی معلمان انجام شود.

منابع

- احمدی، آ.، و الهامیان، ن. (۱۳۹۹). بررسی برنامه درسی کارورزی با رویکرد تربیت معلم فکور از منظر استادان دانشگاه فرهنگیان. *پژوهش در تربیت معلم*، ۲، ۹-۳۷.
- ایران‌نژاد، م.، صفرنواده، م.، موسی‌پور، ن.، اظهري، م.، و محمد شفیعی، ع. (۱۳۹۹). تجربه زیسته استادان راهنمای برنامه جدید کارورزی تربیت معلم ایران. *نظریه و عمل در برنامه درسی*، ۱۵، ۵-۳۶.
- ایمان، م.ت.، و نوشادی، م.ر. (۱۳۹۰). تحلیل محتوای کیفی. *فصلنامه پژوهش*، ۲، ۱۵-۴۴.
- سرمد، ز.، بازرگان، ع.، و حجازی، ا. (۱۳۹۶). *روش‌های تحقیق در علوم رفتاری*. تهران: آگاه.
- صفرنواده، م.، موسی‌پور، ن.، اظهري، م.، و محمد شفیعی، ع. (۱۳۹۸). تجربه زیسته دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان از برنامه جدید کارورزی تربیت معلم ایران. *مطالعات برنامه درسی آموزش عالی*، ۱۹، ۱۴۹-۱۶۹.
- عادل مهربان، م. (۱۳۹۴). *مروری بر تحلیل محتوای کیفی و کاربرد آن در پژوهش*. اصفهان: دانشگاه علوم پزشکی اصفهان.
- Aglazor, G. (2017). The role of teaching practice in teacher education programmes: designing framework for best practice. *Global Journal of Educational Research*, 16(2), 101-110.
- Alemdag, E., & Ozdemir Simsek, P. (2017). Pre-Service teachers' evaluation of their mentor teachers, school experiences, and theory-practice relationship. *International Journal of Progressive Education*, 13 (2), 165-179.
- Almerico, G. M. (2018). Infusing SEL into the final internship experience for future teachers. *Journal of Instructional Pedagogies*, 20, 1-8.
- Aslan, M., & Saglam, M. (2018). Evaluation of Teaching Practice Course According to Opinions of Student Teachers. *Journal of Education*, 33(1), 144-162.
- Bayerlein, L. (2020). The Impact of Prior Work-Experience on Student Learning Outcomes in Simulated Internships. *Journal of University Teaching and Learning Practice*, 17(4), 1-17.
- Bernsteiner, R., & Schlogl, S. (2016). Knowledge Transfer in Internships from a students perspective. *the The 11th International Knowledge Management in Organizations Conference*, 33, 1-6.
- Bist, S. S., Mehta, N., Mehta, D., & Meghrajani, I. (2020). Employers' Perception Regarding Employability Skills of Management Students Undergoing Internship. *International*

- Journal of Work-Integrated Learning*, 21(2), 145-161.
- Chavan, R. L., & Khandagale, V.S. (2017). A Study of the M.Ed. Internship Programme Perceived by Student Teacher-Educators. National Conference on " Challenges in Teacher education and Quality Development", 1, 11-23.
- Clarke, M. (2018). Rethinking graduate employability: The role of capital, individual attributes and context. *Studies in Higher Education*, 43(11), 1923–1937.
- Demir, M. K., Sahin, C., & Arcagok, S. (2015). Assesing Elementary Student Teachers' Attitudes Towards School Experiences. *Dicle Universitesi Ziya Gokalp Egitim Fakultesi Dergisi*, 25(2015), 136-156.
- Ezer, F., & Aksut, S. (2021). *Opinions of Graduate Students of Social Studies Education about Qualitative Research Method. International Education Studies*, 14(3), 15-32.
- Galbraith, D., & Mondal, S. (2020). The Potential Power of Internships and the Impact on Career Preparation. *Research in Higher Education Journal*, 38, 1-9.
- Hora, M., Chen, Z., Parrott, E., & Her, P. (2020). Problematizing College Internships: Exploring Issues with Access, Program Design and Developmental Outcomes. *International Journal of Work-Integrated Learning*, 21(3), 235-252.
- Hora, M. T., Parrott, E., & Her, P. (2019). Exploring Student Perspectives on College Internships: Implications for Equitable and Responsive Program Design. *Wisconsin Center for Education Research*, 5, 1-29
- Huda, K.N. (2020). Towards Developing a Pro-Entrepreneurship Internship Program: An Appraisal of Southern University Model. *Shanlax International Journal of Education*, 8(3), 10-18.
- Jackson, D. (2018). Developing graduate career readiness in Australia: Shifting from extra-curricular internships to Work-Integrated Learning. *International Journal of Work-Integrated Learning*, 19(1), 23–35.
- Jogan, S. N. (2019). Evaluating the Effectiveness of a School Internship. *International Journal for Social Studies*, 5(2), 227-235.
- Kaymak, B., & Akhan, N. E. (2020). Social Studies Student Teachers' Views on School Experience Course. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 8(3), 37-47.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Newbury Park. CA: Sage.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). *Analizde ilk adımlar*, A. Ersoy (Çev.). In S. Akbaba Altun, & A. Ersoy (Cev. Eds.), *Genisletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi* (pp. 50-88). 1994, Ankara: Pegem Akademi.
- Najmuddeen, P., & Arekkuzhiyil, S. (2020). School Internship Experiences of Two Visually Challenged Student Teachers: A Phenomenological Study. *The Journal of Studies in Teacher Education*, 13(1), 30-44.
- National Association of College and Employers (2018). 2018 Internship & Co-op Survey 2018 National Association of College and Employers (NACE). National Association of Colleges and Employers.
- Riedler, M., & Eryaman, M.Y. (2016). Complexity, diversity and ambiguity in teaching and teacher education: practical wisdom, pedagogical fitness and tact of teaching. *International Journal of Progressive Education*, 12(3), 172-188.
- Rose, P. (2020). Guanxi social-network ties: Predicting graduate employment with internship

- host-organisations in China. *The Journal of Teaching and Learning for Graduate Employability*, 11(1), 81- 92.
- Silva, P., Lopes, B., Costa, M., Melo, A. I., Dias, G. P., Brito, E., & Seabra, D. (2018). The million-dollar question: can internships boost employment?. *Studies in Higher Education*, 43(1), 2-21.
- Somantri, M., Djohar, A., Abdullah, A. G., & Juhana, A. (2018). Implementation of Sharing Knowledge Management in Internship Program Using Web-Based Information System. *IOP Conference Series Materials Science and Engineering*, 288(1), 1-9.
- Sunyoto, S., Nugroho, A., & Ulum, M. (2017). Influence of internship toward entrepreneurship interest for mechanical engineering students. *Proceedings of the 5th International Conference on Education, Concept, and Application of Green Technology*, 1818(1), 1-6.